

Ž 22,2a v SZ

Ž 22,2a v Masoretskom texte (MT)

Výrok „Bože môj, Bože môj! Prečo si ma opustil?“ sa v hebrejčine podľa Masoretského textu (MT) skladá zo štyroch slov: אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי לָמָּה עָזַבְתָּנִי (Ž 22,2a). Zo syntaktického hľadiska je to opytovacia veta, ktorú uvádza opytovacie zámeno לָמָּה. Prvú časť skúmaného výroku tvorí vokatívna konštrukcia,⁵ zložená z dvoch identických podstatných mien אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי so zámennou príponou v prvej osobe singuláru, ktorá bližšie špecifikuje nevyjadrený podmet opytovacej otázky. Podmetom otázky je teda אֱלֹהֵי – Boh. Prísudok je vyjadrený slovesným tvarom עָזַבְתָּנִי, ktorý sa v tomto tvare (qal, perfektum, druhá osoba singuláru mužského rodu s príponou v prvej osobe singuláru) v MT nachádza okrem Ž 22,2a už iba raz, a to v Dt 28,20. Kým v Dt 28 adresuje toto slovo Boh Izraelitom, v Ž 22 je adresátom Boh. Prípony vokatívnej konštrukcie a prísudku odhaľujú postavu žalmistu, ktorý sa obracia na Boha a sťažuje sa, že ním zostal opustený.

Z aspektu sémantiky reprezentuje výraz אֱלֹהֵי v SZ apelatívum, t. j. všeobecné meno,⁶ ktoré označuje jednoducho osobu božského druhu.⁷ V Ž 22 sa nachádza okrem úvodného verša ešte spolu s osobným zámenom vo forme אֱלֹהֵי אֱתָּךְ v 22,11. „Môj“ tu nevyjadruje vlastnenie, pretože Boha nemožno vlastniť ako nejaký predmet,⁸ ale na personálnej rovine je ukázaný ako niekto blízky, s kým je možné byť v osobnom vzťahu. Dvojnásobné dôverne znejúce oslovenie „Bože môj“ tvorí zároveň kontrast s nasledujúcim vyjadrením opustenia. Židovské komentáre pristupujú k tomuto opakovaniu a protikladu osobitným spôsobom. Prosiaci podľa nich volal k Bohu prvý deň a potom aj druhý deň, ale Boh neodpovedal, preto na tretí deň povedal: Prečo si ma opustil?⁹ V moderných komentároch sa uvádza, že opakovanie podčiarkuje intenzitu modlitby.¹⁰ Už syntaktické a sémantické skúmanie ukazujú, že Boh je pre žalmistu osobný Boh. Je možné k nemu volať, komunikovať s ním, ale

⁵ Porov. WALTKE, B., O'CONNOR, M. P. *An Introduction to Biblical Hebrew Syntax*. Winona Lake, IN : Eisenbrauns, 1990, s. 77.

⁶ Porov. HERIBAN, J. *Príručný lexikón biblických vied*. Bratislava : Vydavateľstvo Don Bosco, 1998, s. 213.

⁷ Porov. KITTEL, G. ed. *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament. Band III.* Stuttgart, Berlin, Köln : Kohlhammer, 1990, s. 83.

⁸ Opačne však platí, že ľud je Božím vlastníctvom. Porov. Ž 135,4.

⁹ Porov. BEAUCHAMP, P. *Žalmy. Noc a deň*. Trnava : Dobrá kniha, 2004, s. 237.

¹⁰ Porov. HOSSFELD, F., ZENGER, E. *Die Psalmen I: Psalm 1–50. Die neue Echter Bibel*. Würzburg : Echter Verlag, 1993, s. 149.

aj zakusovať opustenosť. Napriek tomu zostáva pre človeka tajomným a nepredvídateľným, blízkym a zároveň vzdialeným, vzdialeným a nečakane blízkym. Otázkou je, kto je osoba, ktorá prednáša Ž 22. Nadpis (22,1) obsahuje poznámku לָמַד . Na základe tohto tzv. lamed auctoris „židovská a kresťanská staroveká interpretácia pokladala Dávida za hlavného autora žalmov.“¹¹ Existujú aj ďalšie vysvetlenia, ako chápať tento výraz.¹² Dnes sa teológia žalmov prikláňa k názoru, že nadpisy s menom kráľa Dávida umožňujú objaviť pevný bod žalmov, ktorým je hlas prisľúbeného izraelského kráľa, Mesiáša.¹³ Nech je to s autorstvom Ž 22 akokoľvek, formulácia žalmistových slov naznačuje, že tu zaznieva hlas človeka, ktorý vo svojom živote zakúsil Božiu blízkosť, pretože iba ten, kto spoznal lásku a spoločnosť iného, sa môže cítiť opustený.¹⁴ Ten, koho hlas sa v Ž 22,2a ozýva, je človek, ktorý je schopný byť vo vzťahu s Bohom. Neprítomnosť Boha naňho pôsobí negatívne, avšak ako vyplýva z kontextu celého žalmu, nevedie k ne-viere, ani beznádeji, ale k modlitbe ako k prejavu viery. Text tohto individuálneho žalospevu bol súčasťou bohoslužby, ktorá ako záležitosť spoločenstva prenášala problém jednotlivca do kontextu komunity ako celku.¹⁵ Tak sa Ž 22 stáva modlitbou celej komunity Izraela.

Pragmatická analýza Ž 22,2a si všíma, ako text vyvoláva v čitateľovi účinky, akým spôsobom ho chce ovplyvniť. Je tu potrebné spomenúť funkciu otázky, ktorá je odlišná od pragmatickej funkcie oznamovacích viet.¹⁶ V prípade Ž 22,2a nejde len o fádne konštatovanie stavu opustenosti, ktoré by mohlo znieť: Bože môj, opustil si ma. Pýtanie sa „prečo?“ vtáhuje čitateľa do textu a vytvára preňho priestor, aby sa zastavil a konfrontoval seba, svoje názory, postoje a skúsenosti s tým, čo zakusuje žalmista. Otázka „Prečo si ma opustil?“ sa pýta na význam, a počíta so zmysluplným Božím konaním, aj keď sa ľudsky zdá byť nezmyselné. Ukazuje sa v nej posolstvo na štyroch úrovniach:

- Vecná (afirmatívna) rovina: Existuje dôvod, prečo Boh takto konal. Je tu zmysel a cieľ.
- Sebaodhaľujúca (expresívna) rovina: Žalmista kričí svoje bolestné pociťovanie zničeného vzťahu, opustenosti.

¹¹ TRSTENSKÝ, F. *Kniha žalmov*. Ružomberok : Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2007, s. 19.

¹² Možnosti interpretácie výrazu לָמַד a súčasný stav skúmania v tejto oblasti prehľadne podáva F. Trstenský. Porov. TRSTENSKÝ, F. *Kniha žalmov*. s. 19–20.

¹³ Porov. KRAUS, H.-J. *Theology of the Psalms*. Minneapolis, MN : Fortress Press, 1992, s. 176.

¹⁴ Porov. TESH, S. E., ZORN, W. D. *Psalms, Volume 1*. Joplin, MO : College Press, 1999, s. 202.

¹⁵ Porov. CRAIGIE, P. C. *Psalms 1–50*. Nashville : Nelson Reference & Electronic, 2004, s. 197–198.

¹⁶ Porov. FENSKE, W. *Arbeitsbuch zur Exegese des Neuen Testaments. Ein Proseminar*. s. 96.

- Vzťahová (deklaratívna) rovina: Žalmista napriek vyjadrenej opustenosti zostáva v trvajúcom vzťahu.
- Apelatívna (direktívna) rovina: Vo forme otázky sa v tomto verši nachádza prosba o odpoveď.¹⁷

Podobne komunikácia, ktorú obsahuje zvolanie „Bože môj, Bože môj“ sa odohráva na štyroch rovinách súčasne a odkrýva komplexné posolstvá a účinky výroku:¹⁸

- Vecná rovina: Ty si skutočne môj Boh.
- Vzťahová rovina: Vyhlasujem ťa za svojho Boha.
- Sebaodhaľujúca rovina: Želám si, aby si bol mojím Bohom, resp. Som tvoj.
- Apelatívna rovina: Prajem si, aby si sa zachoval ako môj Boh.

Zaujímavá je apelatívna rovina, na ktorej nejde o získanie informácie na spôsob výsluchu, ale vyjadruje sa ňou prosba o pomoc, teda to, čo neskôr žalmista opíše slovami „zachráň“ (22,21) a „vytrhni“ (22,22) a tiež expresívna, na ktorej sa ukazuje, že človek môže prináležať Bohu, hoci naňho dolieha opustenosť. Dôležitú pragmatickú funkciu plní aj zjavné napätie medzi prvou časťou žalmu (2-22), ktorej dominuje opustenosť Bohom (2-22), a druhou (23-32), v ktorej prevláda chvála a vďakyvzdanie. Nešťastie, ktoré je na začiatku, nemá posledné slovo. Posolstvo celého žalmu vedie čitateľa k nádeji, že volať na Boha má zmysel, a že aj tá najzúfalejšia situácia sa môže premeniť a existuje z nej východisko.

¹⁷ Porov. LENTZEN-DEIS, F. *Das Markus-Evangelium. Ein Kommentar für die Praxis*. Stuttgart : Katholisches Bibelwerk, 1998, s. 301.

¹⁸ Porov. LENTZEN-DEIS, F. *Das Markus-Evangelium. Ein Kommentar für die Praxis*. s. 23.